

ლალი ბაკრაძე, მარინა ციმაკურიძე, სანდრო კვერენჩხილაძე, ნინო ხაჭაპურიძე,
გენადი კვერენჩხილაძე, ნატო ხუნაშვილი, მაია ციმაკურიძე, ქეთევან მურჯიკნელი
შრომის დაცვის პრობლემები საქართველოში
კვებისა და ასაკობრივი მედიცინის, გარემოსა და პროფესიული ჯანმრთელობის დეპარტამენტი,
თსსუ, თბილისი, საქართველო

*LALI BAKRADZE, MARINA TSIMAKURIDZE, SANDRO KVERENCHKHILADZE,
NINO KHACHAPURIDZE, GENADI KVERENCHKHILADZE, NATO KHUNASHVILI,
MAIA TSIMAKURIDZE, KETEVAN MURJIKNELI*

LABOR PROTECTION PROBLEMS IN GEORGIA

Department of Nutrition, Aging Medicine, Environmental and Occupational Health,
Tbilisi State Medical University, Tbilisi, Georgia

doi: <https://doi.org/10.52340/jecm.2022.03.06>

SUMMARY

The research was conducted on the example of mining and heavy industry to identify problems in the labor safety and labor protection system in Georgia. A tendency to increase the frequency of industrial accidents was revealed. Causes of industrial accidents basically in technical and organizational character, or is related to the disregard of the requirements provided by the legislation of Georgia.

Key words: Labor protection, labor safety, industrial accidents.

შრომითი ურთიერთობების რეგულირება ნებისმიერი ქვეყნის განვითარების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წინაპირობაა. ამ ურთიერთობების რეგულირების სამართლებრივი საფუძვლები, სხვა ასპექტებთან ერთად, ითვალისწინებს დასაქმებულის ჯანმრთელი და უსაფრთხო შრომის პირობებით უზრუნველყოფის უფლების რეალიზაციას, რაშიც ძირითადად შრომის დაცვის, შრომის უსაფრთხოების და შრომის ჰიგიენის პრინციპებისა და მოთხოვნების განხორციელებისათვის საჭირო ქმედებები და ღონისძიებები მოიაზრება. შრომის დაცვის ეფექტიანობის გაზრდა და ამ სფეროს მართვის შემდგომი სრულყოფა, თავის მხრივ, სამუშაო ადგილებზე შრომის პირობების გაუმჯობესებისა და შრომის დაცვის შემდგომი ოპტიმიზაციის ბერკეტად იქცევა და ყველაზე მნიშვნელოვანი ღირებულების - დასაქმებულთა სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის - მყარ გარანტიად ყალიბდება [7].

ბოლო წლებში სპეციალურ ლიტერატურაში სხვადასხვა ქვეყნის მკვლევართა მიერ აღნიშნული კუთხით ჩატარებული კომპლექსური კვლევების მონაცემები გვხვდება. ავტორები იკვლევენ დამსაქმებელთა მიერ შრომის დაცვისა და შრომის უსაფრთხოების ორგანიზების თავისებურებებს, ანალიზებენ სასამართლო პრაქტიკას ამ სფეროში, განიხილავენ შრომის დაცვის სამართლებრივი რეგულირების პრობლემებს და გთავაზობენ ამ პრობლემების გადაწყვეტის საკუთარ ვარიანტებს. ბევრი ავტორი მიდის იმ დასკვნამდე, რომ შრომის დაცვის არსებული თეორიული და უფლებრივი პრობლემების ანალიზი და დასაბუთება ხელს შეუწყობს შრომის დაცვის კანონმდებლობის დახვეწას და იმ აშკარა წინააღმდეგობრიობებისა და ჩავარდნების აღმოფხვრას, რომლებიც, სამწუხაროდ, კვლავ გვხვდება ამ სფეროში [7,8,9,10].

ჩვენს ქვეყანაშიც არ არის აღნიშნული სფერო ხსენებული წინააღმდეგობრიობებისა და ჩავარდნების გარეშე, რაც ბუნებრივია, სპეციალურ კვლევას საჭიროებს, მით უმეტეს, რომ საქართველოსა და ევროკავშირის შორის ასოცირების შეთანხმების მნიშვნელოვან ნაწილს სწორედ შრომის უფლებების მატერიალური და ინსტიტუციური მექანიზმებით უზრუნველყოფის საკითხები შეადგენს.

წინასწარი მოკვლევის თანახმად, შრომის უსაფრთხოების თვალსაზრისით, საქართველოს მრეწველობის დარგებს შორის გამორჩეულად მოწყვლადი დარგებია სამთომომპოვებითი და მძიმე მრეწველობა. ეს სექტორები ყურადღებას იქცევს სამუშაო ადგილებზე მომუშავეთა მძიმე დაზიანებებისა და ფატალური შედეგების სიხშირით.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, **კვლევის მიზანს** შეადგენდა საქართველოში შრომის უსაფრთხოების სფეროში არსებული პრობლემების იდენტიფიცირება და შრომის დაცვის

პრიორიტეტული მიმართულებების განსაზღვრა სამთომოპოვებით და მძიმე მრეწველობის მაგალითზე.

კვლევის მიზნის შესაბამისად ჩამოყალიბდა შემდეგი **ამოცანები**:

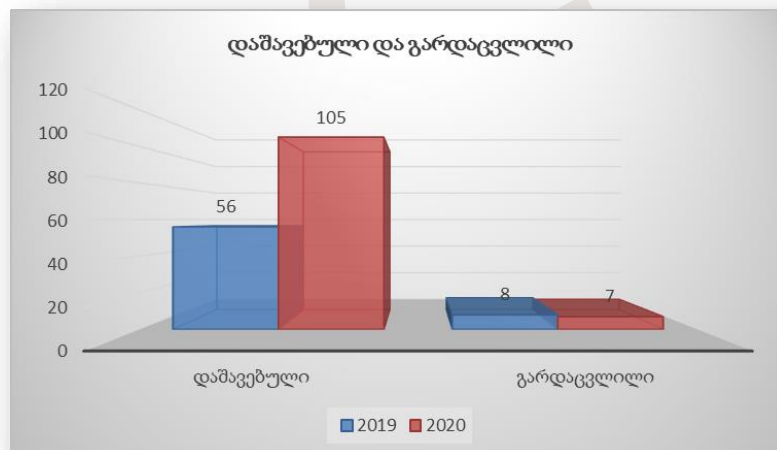
1. სამთომოპოვებით და მძიმე მრეწველობის დარგებში უბედური შემთხვევების შესახებ მონაცემების მოპოვება, დაჯგუფება და დამუშავება;
2. უბედური შემთხვევების გაანალიზების საფუძველზე სამთომოპოვებით და მძიმე მრეწველობის დარგებში შრომის უსაფრთხოების მიმართულებით არსებული პრობლემების იდენტიფიცირება.

კვლევის მეთოდები: დასახული ამოცანების გადასაწყვეტად გამოყენებულია მეორადი მონაცემების ანალიზი, სტატისტიკური ანალიზი, საწარმოო უბედური შემთხვევების დეტალური გარემოებების შესწავლა.

მეორად მონაცემებად გამოყენებულ იქნა სსიპ საქართველოს შრომის ინსპექციის სამსახურის წლიური (2019-2020) ანგარიშები; დამუშავდა ვიწრო - B და C სექტორების - მონაცემები (საქართველოს ეროვნული კლასიფიკატორის, სეკ-2016-ის, შესაბამისად).

სტატისტიკური ანალიზი - სტატისტიკურად დამუშავდა და რეტროსპექტულად გაანალიზდა საკვლევი დარგების საწარმოების სამუშაო ადგილებზე მომხდარი მსუბუქი, საშუალო, მძიმე და ფატალური უბედური შემთხვევების მონაცემები.

კვლევის შედეგები: წარმოგვიდგენს 2019-2020 წლებში საქართველოს სამთომოპოვებით და მძიმე მრეწველობის ობიექტების სამუშაო ადგილებზე მომხდარი უბედური შემთხვევების სტატისტიკური მონაცემები, კერძოდ, დაშავებულთა და გარდაცვლილთა რაოდენობა [6] წარმოდგენილია N1 დიაგრამაზე.

დიაგრამა N1

2020 წელს დაშავებულთა რაოდენობამ თითქმის ორჯერ მოიმატა. რაც შეეხება ფატალური გამოსავლით დამთავრებულ შემთხვევებს, აღინიშნა მათი რაოდენობის არცთუ სერიოზული, მაგრამ მაინც კლება (დიაგრამა 1).

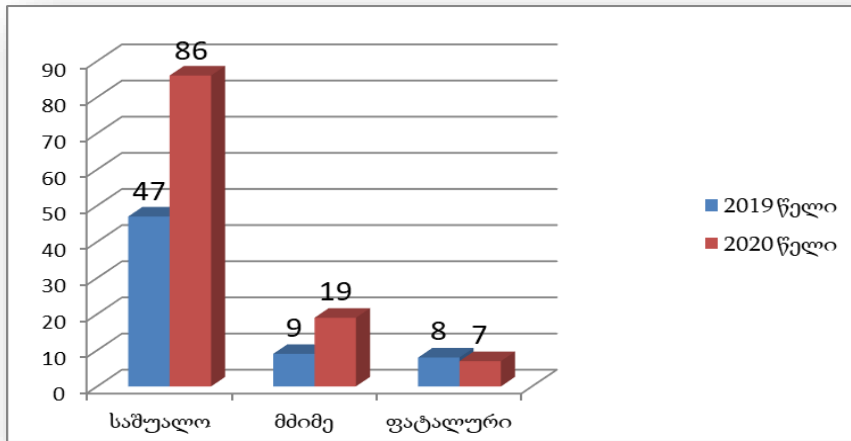
კვლევის პროცესში გამოყვავით უბედური შემთხვევების სამი სხვადასხვა კატეგორია:

საშუალო სიმძიმის უბედური შემთხვევები - როდესაც დაზარალებულის შრომისუნარიანობა იზღუდება 3-დან 40 დღემდე ხანგრძლივობით;

მძიმე უბედური შემთხვევები - როდესაც დაზარალებული პირი სამუდამოდ შრომისუნარო რჩება ან შრომის უნარის დაკარგვა 40 კალენდარულ დღეზე მეტხანს გრძელდება.

ფატალური უბედური შემთხვევა - როდესაც დაზარალებული (ან სხვა) პირი უშუალოდ სამუშაო ადგილზე ან უბედური შემთხვევიდან 1 წლის განმავლობაში გარდაიცვლება.

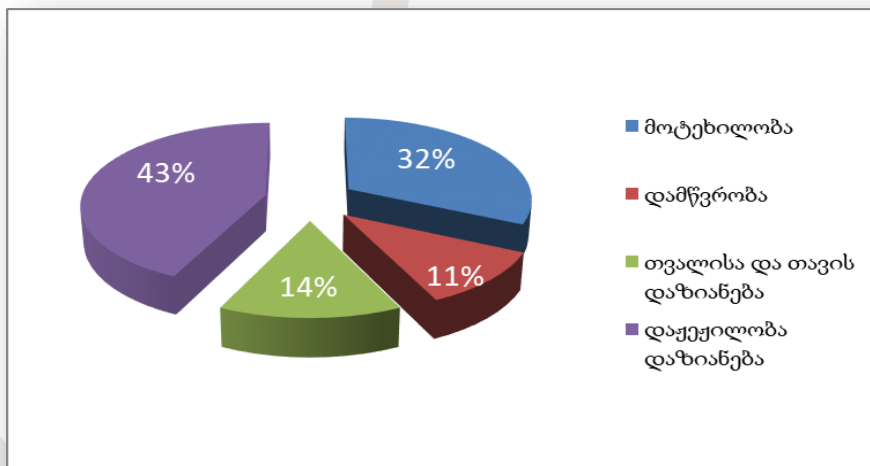
დიაგრამა N2-ზე წარმოდგენილია საკვლევ სფეროებში საშუალო, მძიმე და ფატალური უბედური შემთხვევების სტატისტიკური მონაცემები იმავე (2019-2020) წლებში.

დიაგრამა N2

2019 წელთან შედარებით 2020 წელს საშუალო ადგილებზე თითქმის 2-2-ჯერ მოიმატა როგორც საშუალო სიმძიმის, ისე მძიმე უბედური შემთხვევების რაოდენობამ; სამაგიეროდ ფატალური შემთხვევები, როგორც უკვე აღინიშნა, გარკვეულწილად შემცირდა (დიაგრამა 2).

მესამე დიაგრამაზე წარმოდგენილია საშუალო სიმძიმის კატეგორიის დაზიანებების სტრუქტურა ტრავმის ლოკალიზაციისა და, ნაწილობრივ, გამომწვევი მიზეზების (ძირითადად, მექანიკური და თერმული) მიხედვით.

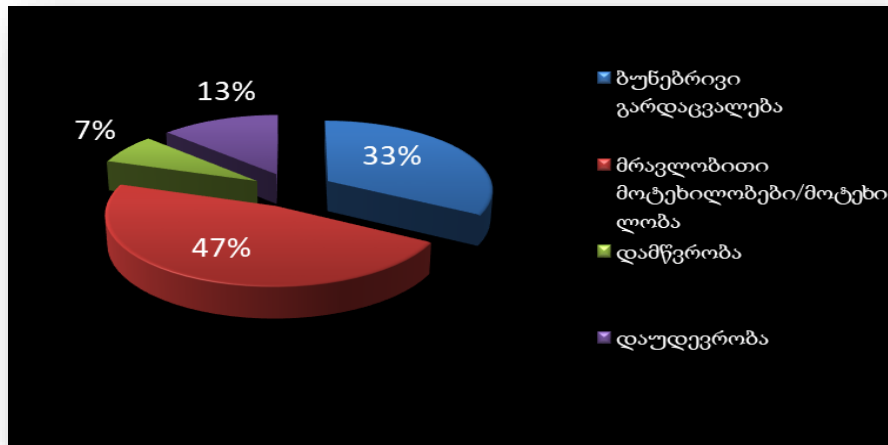

დიაგრამა N3

ტრავმები სამთომოპოვებითი და მძიმე მრეწველობის საწარმოებში ძირითადად მექანიკური მიზეზებითაა გამოწვეული, მათი მხოლოდ მცირე ნაწილია (11%) თერმული. დაახლოებით ასეთივე ხასიათისაა მძიმე საწარმოო ტრავმების სტრუქტურაც: აქაც მხოლოდ 11%-ია სხვადასხვა ლოკალიზაციის დამწვრობა, დანარჩენი 99% კი - მექანიკური ტრავმებია (დიაგრამა 3).

რაც შეეხება სიკვდილობის მაჩვენებლებს - ორი წლის გასაშუალებული მონაცემები წარმოდგენილია მეოთხე დიაგრამაზე. 2019-2020 წლებში ამ სექტორებში გარდაცვლილ დასაქმებულთაგან 33% გარდაიცვალა ბუნებრივი სიკვდილით, 67% კი საწარმოო ტრავმის გამო. როგორც მოსალოდნელი იყო სხვა კატეგორიების ტრავმების გამომწვევი მიზეზების ანალიზის საფუძველზე, ფატალური შემთხვევების უდიდესი უმრავლესობა (47%) მექანიკური ხასიათის დაზიანებებს უკავშირდება, 7% კი - თერმულ დაზიანებებს. ამასთან, ამ შემთხვევების 13% სუბიექტური მიზეზებითაა (დაუდევრობა, ანუ შრომის უსაფრთხოების წესებისა და

მოთხოვნების უგულვებელყოფა) განპირობებული, ხოლო სიკვდილის შემთხვევათა უმეტესობა (87%) - ობიექტური მიზეზებით (დიაგრამა 4).

დიაგრამა N4

რადგან რაოდენობრივი მონაცემები ვერ გვიქმნის ზუსტ წარმოდგენას იმაზე, თუ რა ვითარებაში განვითარდა საწარმოო უბედური შემთხვევა და უშუალოდ რამ გამოიწვია ინიციატა მიზეზისა, რომელმაც სამუშაო ადგილზე/სივრცეში ამა თუ იმ სიმძიმისა და გამოსავლის (განსაკუთრებით, ფატალურის) უბედური შემთხვევები წარმოშვა, ამიტომ სსიპ შრომის ინსპექციის სამსახურის მოკვლევის აქტებიდან შემთხვევათა დეტალური აღწერა მოვიპოვეთ.

ამ შემთხვევების დეტალური ანალიზის საფუძველზე გამოიკვეთა რამდენიმე მიზეზი და გარემოება, რომელიც ძირითადად „აგებს პასუხს“ მრეწველობის საკვლევ დარგებში საწარმოო ტრავმატიზმის მაჩვენებლების დონეზე:

- მომატებული საფრთხის შემცველი მძიმე, მავნე და საშიშპირობებიანი სამუშაოები ტარდება საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი მოთხოვნების უგულვებელყოფით.
- არასრულყოფილად ხორციელდება საფრთხეების იდენტიფიცირებისა და რისკების შეფასების პროცესი, შესაბამისად, არ ტარდება შესაბამისი პრევენციული ზომები.
- არ არსებობს შრომის უსაფრთხოების სრულყოფილი სისტემა, რომელიც მორგებული იქნება დასაქმებულებზე, მათ უსაფრთხოებასა და ჯანმრთელობაზე.
- დასაქმებულებს არც სამუშაოზე მიღების წინ და არც შემდგომში არ უტარდებათ სწავლება და ინსტრუქტაჟი შრომის უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად სამართლებრივი ნორმების და უსაფრთხო შრომის პრინციპების, სამუშაო პროცედურების, მანქანა-დანადგარების, სამუშაო ტექნიკისა და საწარმოო აღჭურვილობის უსაფრთხო გამოყენების, არსებული საფრთხისა და რისკის, აგრეთვე მათი კონტროლის მიზნით განხორციელებული ღონისძიებების შესახებ.
- დამსაქმებელი დასაქმებულებს არ აწვდის ინფორმაციას საწარმოში არსებული რისკების თაობაზე, რომელთა წინაშეც შეიძლება აღმოჩნდნენ დასაქმებულები.

შესაბამისად, გამოიკვეთა პრობლემები, რომლებიც დაკავშირებული იყო, როგორც საკანონმდებლო საკითხებთან, ისე დამსაქმებელთა და დასაქმებულთა პირად პასუხისმგებლობასთან.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქართველოს ორგანული კანონი „საქართველოს შრომის კოდექსი“;
2. „საქართველოს შრომის სამართალი და საერთაშორისო შრომის სტანდარტები“;
3. შრომის უსაფრთხოების შესახებ საქართველოს ორგანული კანონი;
4. „სამუშაო სივრცეში რისკების შეფასების წესის დამტკიცების თაობაზე“, საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2020 წლის 30 იანვრის N01-15/ნ ბრძანება;

5. „სამუშაო ადგილებზე რისკის შეფასება: 5 საფეხურიანი სახელმძღვანელო“, შრომის საერთაშორისო ორგანიზაცია “ILO” 2014;
6. შრომის ინსპექტირების დეპარტამენტის ანგარიში, 2019; 2020
7. Хнырёва Е.С. Охрана труда на современном этапе развития// «StudNet» №6/2021, стр.1190-1197
8. Баранов Ю.В. Актуальные проблемы в сфере охраны труда: анализ, оценки, решения // Социально–трудовые исследования. – 2021. – № 1 (42). – С. 64–74.
9. Оглезнева Т.Н., Такасаев Р.А. Качественное обучение по охране труда как основополагающий фактор снижения травматизма // World science: problems and innovations. Сборник статей XIV Международной научно– практической конференции: в 2 частях. – Пенза, 2017. – С. 256–257.
10. Чернышева Л.А. Правовые аспекты охраны труда в современных условиях // Ленинградский юридический журнал. – 2020. – № 3 (61). – С. 121–130.

*ЛАЛИ БАКრაДЗЕ, МАРИНА ЦИМАКУРИДЗЕ, САНДРО Кვერენჩილაძე,
ნიინო ხაჩაპურიძე, გენადი კვერენჩილაძე, ნატო ხუნაშვილი,
მაია ციმაკურიძე, კეტევან მურდჯიკნელი*

ПРОБЛЕМЫ ОХРАНЫ ТРУДА В ГРУЗИИ

Департамент питания, возрастной медицины, здоровья окружающей среды и профессионального здоровья, ТГМУ, Тбилиси, Грузия

РЕЗЮМЕ

Проведены исследования с целью идентификации проблем, существующих в системе безопасности и охраны труда в Грузии на примере горнодобывающей и тяжелой промышленности по материалам 2019-2020 гг.

Установлена определенная тенденция к повышению частоты производственных несчастных случаев на фоне незначительного снижения уровня частоты фатальных случаев. Причины травм в основном технического и организационного характера, или же связаны с пренебрежением требованиями, установленными грузинским законодательством.

*ლალი ბაქრაძე, მარინა ციმაკურიძე, სანდრო კვერენჩილაძე, ნინო ხაჩაპურიძე,
გენადი კვერენჩილაძე, ნატო ხუნაშვილი, მაია ციმაკურიძე, ქეთევან მურჯიკნელი*

შრომის დაცვის პრობლემები საქართველოში

კვებისა და ასაკობრივი მედიცინის, გარემოსა და პროფესიული ჯანმრთელობის დეპარტამენტი, თსსუ, თბილისი, საქართველო

რეზიუმე

ჩატარებულია კვლევა საქართველოს შრომის უსაფრთხოებისა და შრომის დაცვის სისტემაში არსებული პრობლემების იდენტიფიცირების მიზნით სამთომომოპოვებითი და მძიმე მრეწველობის მაგალითზე, 2019-2020 წლების მონაცემებზე დაყრდნობით.

დადგენილია, რომ ბოლო წლებში ვლინდება საწარმოო უბედური შემთხვევების სიხშირის მატების ტენდენცია, ფატალური შემთხვევების რაოდენობის მცირეოდენი კლების ფონზე. როგორც საშუალო და მძიმე ტრავმების, ისე ფატალური შედეგების ძირითადი გამომწვევი მიზეზები ტექნიკურ-ორგანიზაციული ხასიათისაა ან დაკავშირებულია საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული მოთხოვნების უგულვებელყოფასთან.

